

כך נולד-השיר שהועיד לבבות הלוחמים הקשוחים ביותר בצאתם לקרב - שהושמע בחרדת קודש ברחבת הכותל המערבי

וביום הרביעי, השביעי ביוני, עמדה נעמי שמר להופיע בפני יחידה נוספת, באל-עריש. "היה לילה", סיפרה, "והקרב התחולל בי עיר. אנחנו קומץ אנשים, חיכינו ללוחמים שיחזרו.

"ישכנו בחושך, ליד מצבה שמחוץ לתל-עריש. (זו היתה מצבת-זיכרון מלבנים - לזכר הניצחון בסיני...). הצטנפנו במעילים שלנו, כשאנחנו מקשיבים אל קולות הנפץ ורואים את האורות באסילה.

"מישהו פתח את מקלט הרדיו שלו - ופתאום שמענו את השידור ההיסטורי. איך החיילים נכנסים לעיר העתיקה. איך הם מגיעים לרחבת-הכותל איש לא דיבר. היינו נרגשים מדי. זה היה אושר שקשה היה להכילו. השבתי: "בעצם צריך לשנות את השיר - כי את העיר כבר שינו."

בו במקום היא חיברה מילים חדשות ל- בית השני של השיר - שכמה דקות קודם הושר בחרדת-קודש על-ידי החיילים שהחזירו לישראל את השריד של הבית-השני.

זאת שהיא לא שלי, ולעולם לא תהיה. אבל אם אזכור אותה, שהיא של זהב ושל אור - אחזור אליה מכל מקום ש- בעולם."

★ ★ ★

יום אחרי כן - החל מצב-החרום. אל-פי אנשים גויסו והתפרשו על פני הארץ. השיר שרק נולד - ליהא את כולם. יל-דים שרו אותו בכל בתי-הספר, ולוחמים ישבו וזיממו אותו מסביב למדורות, ושרו אותו כשיצאו למלחמה. ירושלים של זהב אף הוכרה כהימנון הרשמי של כל החיילים אשר חנו מסביב לירושלים.

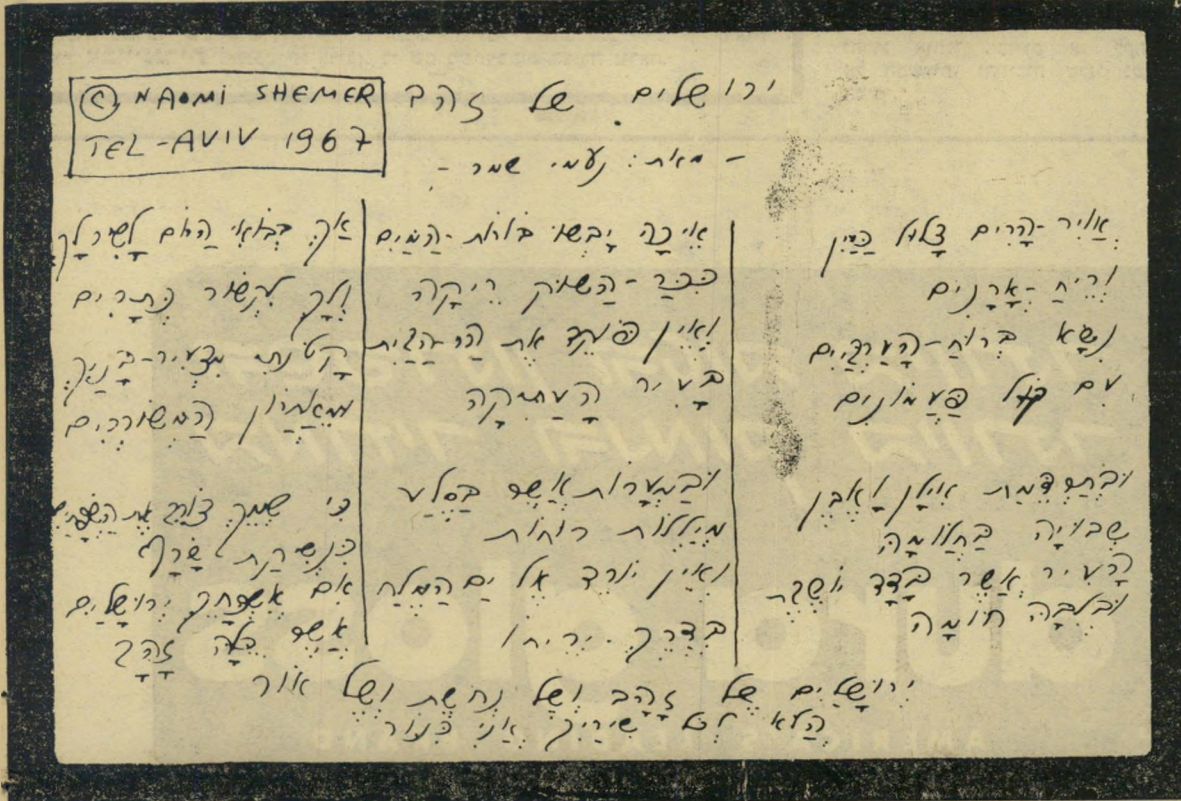
שולי נתן, הזמרת הצעירה ששרה אותו בפסטיבל-הזמר, רק כשבוע לפני כן, שימ-שה קודם כמורה צבאית. אבל עכשיו נש-לחה כמחנה למחנה, ממשלט למשלט, כרי-חשיר את ירושלים של זהב, בפני רבבות-חיילים.

בחזית ירושלים אף פורסם השיר על גבי הדף הצבאי הראשון. כצד השני של הדף

נעמי שמר

שיר של זהב

קרב עז העיר - נישלם. מכוסים הם באבק וזיעה, כשהם תועים כסומים בין הסמטאות של ירושלים העתיקה, המשוחררת - פרצו החיילים אל רחבת הכותל המערבי.

הם עמדו שם, קשוחים וניסערים מהת-רגשות, והדמעות זולגות מעיניהם. הרב הי-ראשי לצה"ל, תקע בשופר ונשא תפילת-הוד-יה. וכל החיילים ענו אחריו בקול חרישי: ירושלים של זהב של נחושת ושל אור הגא לכל שיריך אני כינור.

★ ★ ★

הו סיפורו המופלא של שיר - ש-הפך לתפילה והפך להימנון. בפעם הראשונה שרו את ירושלים של זהב, ארבעה שבועות לפני כן. ביום העצ-מאות: בפסטיבל הזמר, המתקיים מדי שנה, נהגו להשמיע רק שירי-חובבים. השנה הוח-לט, לראשונה, להזמין גם שירים אצל פזמ-נאים מוכרים.

נעמי שמר, מלחינה ומשוררת, בחרה לכ-תוב שיר על ירושלים, כשאת המוטיב היא לוקחת מהאגדה אודות רבי עקיבא, שהכטיח לאשתו האוהבת: "אלמלא היה בידי - הייתי נותן לך ירושלים של זהב." אך השיר על ירושלים לא נולד בקל. דחקא משום שנעמי שמר - שחיברה את רוב הלהיטים שהושרו בארץ בשנים האחר-רונות - התכונה לחבר שיר שונה לגמרי. "שיר קטן ואינטימי" כפי שהגדירה אותו, היא לא שיערה שדווקא אותה אינטימיות - נוגעת ללב - היא שתעיד לבבות בארץ כולה.

האפתעה הראשונה אירעה בפסטיבל עצמו. השיר, שבלט בפשטותו, הושמע בין כמה שירים אחרים. אבל כבר באותו רגע קרה הדבר המופלא: הקהל פרץ במחאות-כפיים מטורפות. דרש שישמיעו את השיר שנית. יותר מאוחר הוא הושמע שוב - וכל הקהל הגדול, שמע את השיר בפעם הי-שנייה בחייו - הצטרף ושר אותו עם הזמרת.

"זה היה מוזר", אמר יותר מאוחר אחד הנוכחים בקהל. "הרגשתי כאילו נכנסנו ל-טרנס דתי: כשכולנו ישכנו שם ושרנו יחד את השיר הזה, הרגשתי כאילו שאנחנו נושאים תפילה. בתוך בית-כנסת." למחרת התחילו המכתבים. עשרות מכת-בים נרגשים שונלחו לנעמי שמר, מהם אחרים שנכתבו עוד באותו לילה עצמו. אותו דבר מופלא שבשיר, התחיל כבר

הימנון הסיבוב השלישי - בכתב ידה של המשוררת

וכעבור שעה, כשחזרו כובשי אל-עריש, וכולם יחד התאספו, חוגגים, בתוך יער של דקלים, עמדה נעמי שמר, בשמלה לבנה-לבנה, שהיא שרה, יחד, את ביצועי-הבכורה של הבית השני, המתוקן:

חזרנו אל בורות-המים לשוק ולכיכר שופר קורא בהר-הבית בעיר העתיקה. ובמערות אשר בסלע קרני אורה זורחות ושוב נרד אל ים-המלח בדרך יריחו.

- הייתה מודפסת פקודת-המיבצעים. קבוצה של לוחמים, בהר-ירושלים, ציל-צלו אל נעמי שמר. הם ביקשו ממנה ש-תבוא לשיר להם את השיר, לפני צאתם לקרב.

נעמי באה. מלחה על-ידי חיים צור, הי-גיטריסט העיזר (ששירו זכה בפרס פסטיבל-הזמר של השנה שעברה). היא יצאה אל החרים: בחשיכה מוחלטת הובילו אותה אל היחידה. מוארת על-ידי פנסיה-מכונית, היא עמדה שם לפנייהם, שטופת-דמעות, ושרה להם את שירה. כמה שעות לאחר מכן, הם עלו על ירושלים. ואז היא הופיעה בפני עוד יחידה. ועוד אחת. ועוד רבות עד לקחים הקידמיים ביותר.

לסחוף את כולם. אבל הכי מרגש מכל מבול המכתבים הי-בלתי-צפוי הזה, היה מכתבה של נערה צע-ירה בשם נורית פלד. אחרי כמה ימים, הוזמנה נעמי שמר לראש-עיריית ירושלים, תני קולק, שהעניק לה מדליה - עבור שירה. כתשובה על ברכתה, הקריאה נעמי שמר את מכתבה של נורית. וכך היה כתוב בו:

הבוקר שמענו את השיר שלך. אמא בכתה מזכרונות. אני לא בוכה. רק ניסיתי לקלוט כל מילה וכל צליל - כי ידעתי שבזה אני קונה לי זכות על העיר הזאת. "תמיד הרגשתי שאני יושבת על מקומם של אחרים שמתו. שאיני ראויה לעיר הי-